

DRUGA STRANA, ALFRED KUBIN
ČOVEK OD POVERENJA, HERMAN MELVIL
KOD ŽENSKOG RAJA, EMIL ZOLA

ČARLS DIKENS

SUMORNA KUĆA

II

Preveo s engleskog
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Charles Dickens
BLEAK HOUSE

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

Knjiga br. 4

SUMORNA KUĆA

II

Poglavlje trideset četvrto

OKRETAJ ZAVRTNJA

„A šta bi ovo moglo biti?“, pita gospodin Džordž. „Da li je ćorak ili bojevi metak? Bura u čaši vode ili prava oluja?“

Tema vojnikovih nagađanja je otvoreno pismo, i čini se da ga silno zbunjuje. Drži ga u ispruženoj ruci i gleda ga, prinosi ga bliže očima, drži ga u desnoj ruci, drži ga u levoj ruci, čita ga naginjući glavu sad na ovu sad na onu stranu, skuplja obrve, podiže obrve i nikako nije zadovoljan. Ispravlja ga na stolu teškim dlanom, zamišljeno korača tamo-amo po streljani, zastajkuje i povremeno se vraća do stola da novim očima pogleda pismo. Ni to mu ne pomaže. „Da li je ovo“, i dalje razmišlja gospodin Džordž, „ćorak ili bojevi metak?“

Fil Skvod, s kanticom boje i četkom, nešto dalje od njega izbeljuje mete i tiho zvižduće u odsečnom tempu brzog marša da mora poći i da će se vratiti devojci s kojom se rastaje.

„File!“, zove ga vojnik i pokazuje mu rukom da dođe.

Fil mu prilazi na uobičajeni način, u početku vukući se uza zid kao da ide nekud drugde, a onda se naglo ustremkuje na svog zapovednika kao u jurišu s bajonetima. Na prljavom licu ima bele mrlje u dubokom reljefu i češka jednu obrvu drškom četke.

„File, mirno! Slušaj ovo.“

„Polako, zapovedniče, polako.“

„Gospodine! Dozvolite mi da vas podsetim (iako zakonski nisam obavezan na to, kao što svakako znate) da menica na vaše ime i sa gospodinom Metjuom Bagnetom kao žirantom na sumu od devedeset sedam funti, četiri šilinga i devet penija dospeva na naplatu sutra, pa vas molim da se pripremite da rečenu sumu isplatite. S poštovanjem, Džošua Smolvid.’ Šta misliš o ovome, File?“

„To je neka podvala, gazda.“

„Zašto?“

„Mislim“, odgovara Fil, zamišljeno iscrtavajući poprečnu belu boru po čelu drškom četke, „da uvek ima nekih ružnih posledica kad se traži novac.“

„Slušaj, File“, kaže vojnik i seda na sto. „Kao prvo, ja sam platio, tvrdim, čitav dug i još pola u kamatama i ne znam sve čemu.“

Fil se povlači korak-dva i vrlo nedokučivo mršti kiselo lice, čime saopštava da ne smatra da je posao zbog toga povoljniji.

„Kao drugo, File“, nastavlja vojnik i pokretom ruke odbacuje Filove preuranjene zaključke, „oduvek se podrazumevalo da će ova menica, kako se to kaže, biti obnovljena. I bila je obnovljena bezbroj puta. Šta sada kažeš?“

„Kažem da smatram da smo najzad priterani uz zid.“

„Zbilja? Hm! I ja tako mislim.“

„Džošua Smolvid je onaj što su ga doneli ovamo u stolici?“

„Baš taj.“

„Gazda“, kaže Fil izuzetno ozbiljno, „on je pijavica po naravi, zavrtanj i stega u postupcima, ljigav kao zmija i ima klešta jastoga.“

Izrazivši tako vrlo slikovito svoje mišljenje, gospodin Skvod čeka da vidi očekuje li se od nega još neka primedba, a onda se uobičajenim nizom pokreta vraća meti i nastavljaajući pesmu živahno naglašava da će se svakako vratiti mladoj dami svojih snova. Džordž presavija pismo i kreće ka njemu.

„Ipak, zapovedniče“, kaže Fil gledajući ga lukavo, „*postoji* način da se ovo uredi.“

„Misliš da platim dug? Voleo bih da mogu.“

Fil odmahuje glavom. „Ne, gazda, ništa tako strašno. *Ovo* je način“, kaže Fil i upadljivo maže metu četkom, „ovo što ja sada radim.“

„Da oglasim bankrot crno na belo?“

Fil klima glavom.

„To bi bilo baš lepo! Zar ne znaš šta bi se u tom slučaju desilo Bagnetovima? Zar ne znaš da bi propali plaćajući moje stare dugove? *Stvarno* si pun moralnih vrlina“, kaže vojnik i gleda ga prodorno i prilično srdito, „jesi, časti mi, File!“

Fil kleči na jednom kolenu ispred mete i iskreno se buni, naravno, rečito povlačeći četku i ravnajući ivice bele površine palcem, tvrdi da je zaboravio na Bagnetovu odgovornost i da ne bi dozvolio da dlaka s glave padne ijednom članu te valjane porodice, a upravo u tom trenutku iz dugačkog spoljnog hodnika čuju se koraci i veseli glas koji pita da li je Džordž kod kuće. Fil gleda svog gospodara i hramlje napred govoreći: „Tu je gazda, gospođo Bagnet! Tu je.“ Stara cura se pojavljuje, a za njom i gospodin Bagnet.

Stara cura nikada ne izlazi iz kuće, bez obzira na godišnje doba, bez plašta od sivog platna, grubog i prilično iznošenog, ali vrlo čistog; to je, bez ikakve sumnje, isti onaj komad odeće koji je gospodinu Bagnetu toliko zanimljiv jer je stigao kući u Evropu s drugog kraja sveta zajedno s gospođom Bagnet i kišobranom. Taj kišobran je takođe nezaobilazni deo opreme stare cure kad god izađe iz kuće. Boja tog kišobrana ne postoji nigde drugde na ovome svetu, umesto drške taj kišobran ima kuku od rebrastog drveta, a na vrhu ili pramcu ima usađen metalni predmet koji liči na mali model prozora iznad vrata prema ulici ili na ovalno staklo naočara, ali uprkos tome što je odavno povezan s britanskom vojskom, nije sklon da istrajno drži svoj položaj. Kišobran stare cure je mlitav u struku i kao da mu je potreban steznik – verovatno zbog toga što je godinama kod kuće služio kao policia, a na putovanjima kao ručna torba. Ona ga nikad ne otvara, jer se za zaštitu oslanja na svoj pouzdani plašt s prostranom kapuljačom, nego ga načelno koristi kao mađioničarsku palicu kojom pokazuje komade mesa i veze zeleni na pijaci ili njime prijateljski bocka prodavce da im privuče pažnju. Bez pijačne korpe od pruća, slične bunaru s dvodelnim poklopcem, stara cura nikad ne izlazi iz kuće. Opremljena ovim vernim pratiocima, veselog preplanulog

lica uokvirenog obodom jednostavne kape, gospođa Bagnet stiže, rumena i vedra, u „Džordžovu streljanu“.

„Džordže, družo stari“, kaže ona, „pa kako si nam *ti* ovog sunčanog jutra?“

Gospođa Bagnet se prijateljski rukuje s njim, duboko uzdiše posle pešačenja i seda da se malo odmori. Kako je raspolagala umećem, sazrelim na teretnim kolima i u sličnim položajima, da se odmara bilo gde, ona seda na grubu klupu, razvezuje trake i gura kapu na potiljak, skršta ruke i smešta se savršeno udobno.

Gospodin Bagnet se u međuvremenu rukuje sa starim drugom i s Filom, kome gospođa Bagnet takođe dobroćudno i s osmehom klima glavom.

„Dakle, Džordže“, kaže gospođa Bagnet žustro, „Grab i ja smo došli“ – ona često svoga muža naziva ovako jer mu je to kada su se upoznali bio pukovski nadimak u čast njegove izuzetne telesne čvrstine i žilavosti – „samo smo navratili da se, kao i obično, postaramo za onu vrednosnu hartiju. Daj mu novu menicu da potpiše, Džordže, i on će je potpisati kao pravi muškarac.“

„Upravo sam nameravao da dođem kod vas“, kaže vojnik kolebljivo.

„Da, i pomislili smo da ćeš doći, ali mi smo ustali rano, ostavili Vuliča, najboljeg dečaka na svetu, njegovim sestrama na staranje i došli smo kod tebe – kao što vidiš! Grab sada ima mnogo posla, nema vremena za vežbanje i šetnja mu čini dobro. Šta je s tobom, Džordže?“, pita gospođa Bagnet prekidajući veselo ćaskanje. „Ti kao da nisi svoj.“

„I nisam baš svoj“, odgovara vojnik. „Malo sam uznemiren, gospođo Bagnet.“

Njene pametne sjajne oči odmah opažaju istinu. „Džordže!“, kaže ona i podiže kažiprst. „Nemoj mi reći da nešto nije u redu s onom Grabovom menicom! Nemoj, Džordže, dece radi!“

Stari vojnik je gleda zabrinutog lica.

„Džordže“, kaže gospođa Bagnet naglašavajući svoje reči obe-
ma rukama i povremeno spuštajući dlanove na kolena, „ako si do-
zvolio da se nešto loše desi toj Grabovoj menici, ako ga primoraš

da je isplati i ako si nas doveo u opasnost da odemo na doboš – a ja vidim da jesi, Džordže, jasno kao na dlanu – onda si postupio sramotno i surovo si nas obmanuo. Surovo, Džordže, kažem ti. Eto!“

Gospodin Bagnet, do tada nepomičan kao pumpa ili ulična svetiljka, podiže krupnu šaku na ćelavo teme kao da se štiti od pljuska i s ogromnom nelagodom gleda svoju suprugu.

„Džordže“, kaže ta stara cura, „čudim ti se! Džordže, stidim te se! Ne mogu da verujem da si to dozvolio! Oduvek sam znala da si lualica koja nigde neće pustiti korena, ali ne bih nikad pomislila da bi nam oduzeo ono malo korena koji smo pustili Bagnet, deca i ja. Ti znaš koliko je on vredan i uporan. Znaš šta nam znače Kvebek, Malta i Vulič i ne bih nikad pomislila da bi ti hteo ili mogao da nam ovo učiniš. Oh, Džordže!“ Gospođa Bagnet podiže krajičak plašta i vrlo iskreno briše oči. „Kako si mogao?“

Gospođa Bagnet učuti, a gospodin Bagnet spušta ruku s teme-na kao da je pljusak prestao i neutešno gleda gospodina Džordža, koji potpuno bled zuri u sivi plašt i kapu od slame.

„Mete“, kaže vojnik prigušeno, obraćajući se mužu, ali sve vreme gledajući ženu, „žao mi je što to toliko primete k srcu, jer se nadam da će se sve ipak završiti dobro. Tačno je, jutros sam primio ovo pismo“ – čita pismo naglas – „ali nadam se da će se sve ipak srediti. Što se tiče toga da sam lualica, u pravu ste, *jesam* lualica, ali nikada se nikome nisam našao na putu, uveren sam, makar ne sopstvenom voljom. Nema stare lualice koja bi volela tvoju ženu i porodicu više od mene, Mete, i nadam se da ćeš biti prema meni blag koliko možeš. Nemoj misliti da sam nešto prikrivao od tebe. Ovo pismo sam dobio pre jedva četvrt sata.“

„Stara curo“, mrmlja gospodin Bagnet posle kraće tišine, „kaži mu šta ja mislim, hoćeš?“

„Oh! Zašto se nije oženio?“, odvrća gospođa Bagnet, upola nasmejana, upola uplakana. „Zašto se nije oženio udovicom Džoa Pauča u Severnoj Americi? Onda ne bi upao u ove nevolje.“

„Stara cura ima pravo“, kaže gospodin Bagnet. „Zašto se nisi oženio Paučovom udovicom?“

„Do sada je našla boljeg muža, nadam se“, odgovara vojnik. „Bilo kako bilo, tu sam gde sam, i *nisam* oženjen udovicom Džoa Pauća. Šta da radim? Pred vama je sve što imam. To nije moje – to je vaše. Samo mi kažite i prodaću svaku sitnicu. Da sam se mogao nadati da će mi to doneti približno dovoljno, prodao bih odavno. Ne pomišljaj da bih ostavio tebe i tvoje na cedilu, Mete. Pre bih prodao samog sebe. Voleo bih samo“, dodaje vojnik i prezrivo se udara u grudi, „da znam nekoga ko bi kupio ovakvu stračaru.“

„Stara curo“, mrljla gospodin Bagnet, „kaži mu šta još mislim.“

„Džordže“, kaže stara cura, „nisi ti kriv ni za šta, kad se sve uzme u obzir, osim što si započeo ovaj posao bez sredstava.“

„A to baš liči na mene!“, primećuje pokajnički vojnik i odmahuje glavom. „Znam to.“

„Tišina! Stara cura“, kaže gospodin Bagnet, „potpuno tačno iznosi moje mišljenje. Saslušaj me!“

„Tada nije trebalo da uzimaš zajam, Džordže, a nije trebalo ni da ga dobiješ, kad se sve uzme u obzir. No šta je učinjeno ne može se ispraviti. Ti si uvek bio častan i iskren tip, koliko je to bilo u tvojoj moći, mada prilično nepostojan. S druge strane, moraš priznati da je potpuno prirodno što smo uznemireni zbog ovoga. Prema tome, hajde da oprostimo i zaboravimo, Džordže! Dođi! Zaboravićemo i oprostićemo sve!“

Gospođa Bagnet pruža jednu poštenu ruku njemu, drugu svome mužu, a gospodin Džordž ih oboje hvata za ruku i steže ih govoreći.

„Uveravam vas oboje, sve bih učinio da izmirim ovu obavezu, no sve što uspem da prikupim svaka dva meseca odlazi na troškove. Mi živimo vrlo jednostavno ovde, Fil i ja, ali streljana ne donosi onoliko koliko se očekivalo i nije – ukratko, nije rudnik zlata. Jesam li pogrešio što sam je otvorio? Pa, jesam. Ali ja sam na neki način bio primoran na to, mislio sam da ću se tako smiriti i da ćete vi pokušati da se ne osvrćete na takva moja očekivanja, i tako mi svega, silno sam vam obavezan i silno se stidim samoga sebe.“

S ovim rečima gospodin Džordž steže i pušta njihove ruke, odmiče se korak-dva, uspravan i isturenih grudi, kao da je upravo

obavio poslednju ispovest i smesta će ga streljati sa svim vojničkim počastima.

„Džordže, saslušaj me!“ , kaže gospodin Bagnet, gledajući svoju ženu. „Stara curo, izvoli!“

Gospodin Bagnet, izražavajući se na ovako jedinstven način, ima samo da primeti da se tim pismom valja pozabaviti bez odlaganja, da bi bilo najpametnije da Džordž i on smesta lično odu gospodinu Smolvidu i da je glavni cilj sačuvati i održati bezazlenog gospodina Bagneta, koji novca nema. Gospodin Džordž u potpunosti se slaže, stavlja šešir na glavu i priprema se da s gospodinom Bagnetom odmaršira u neprijateljski logor.

„Ne zameri ishitrenim rečima jedne žene“ , kaže gospođa Bagnet i tapše ga po ramenu. „Poveravam ti mog starog Graba i sigurna sam da ćeš ga izvući.“

Vojnik odvrća da je to vrlo ljubazno od nje i da će sigurno nekako izvući Graba. Na to gospođa Bagnet, s plaštom, kišobranom i korpom, ponovo sjajnih očiju, odlazi kući ostatku porodice, a dva druga kreću na teški zadatak da umilostive gospodina Smolvida.

Moglo bi se razumno postaviti pitanje da li u Engleskoj postoje dva čoveka manje sposobna od gospodina Džordža i gospodina Metjua Bagneta da pregovore s gospodinom Smolvidom obave na svoju korist. Osim toga, uprkos njihovoj ratničkoj pojavi, širokim plećima i čvrstom koraku, pitanje je da li postoje dva bezazlenija i neveštija deteta u svim smolvidskim poslovima i odnosima. Dok vrlo ozbiljno idu ulicama prema četvrti Maunt Plezant, gospodin Bagnet, primetivši da je njegov drug zamišljen, smatra svojom prijateljskom dužnošću da se pozabavi napadom gospođe Bagnet na njega.

„Džordže, ti znaš staru curu – ona je blaga i slatka kao mleko, ali takni joj decu – ili mene – i pretvara se u barut.“

„To joj služi na čast, Mete!“

„Džordže“ , kaže gospodin Bagnet gledajući pravo pred sebe, „stara cura – ona ne može da uradi ništa – što joj ne služi na čast. Manje-više. Ja to nikad ne spominjem. Disciplina mora da se održava.“

„Ona vredi zlata koliko je teška“ , odvrća vojnik.

„Zlata?“, kaže gospodin Bagnet. „Da ti kažem nešto. Stara cura je teška oko sedamdeset osam kilograma. Da li bih uzeo toliko bilo kog metala za nju? Ne bih. Zašto ne bih? Zato što je njen metal mnogo dragoceniji od najdragocenijeg metala. Ona je *sva* metal!“

„U pravu si, Mete!“

„Kad me je uzela – kad je prihvatila prsten – stupila je u službu meni i deci, dušom i telom, za čitav život. Ona je iskrena“, kaže gospodin Bagnet, „i verna zastavi, ali ako nas takneš prstom, okreće se na gotovs. Ako ponekad i promaši vršeci dužnost, ne obaziri se na to, Džordže, jer ona je odana!“

„Blagoslovena bila, Mete“, odvrća vojnik. „Zbog toga joj se još više divim!“

„U pravu si!“ kaže gospodin Bagnet s toplim zanosom, mada ne opušta ni jedan jedini mišić. „Divi joj se – kao Gibraltarskoj steni – i opet joj se nećeš diviti dovoljno. Ali ja to pred njom nikad ne govorim. Disciplina mora da se održava!“

Uz ove pohvale stižu u Maunt Plezant i do kuće dede Smolvida. Vrata im otvara nezaobilazna Džudi, odmerava ih od glave do pete bez trunke blagonaklonosti, štaviše s pakosnim osmejkom, i ostavlja ih da stoje na pragu dok odlazi da pita proročište hoće li biti primljeni. Zaključili su da je proročište dalo pristanak po tome što su joj po povratku s mednih usana skliznule reči da mogu da uđu ako hoće. Ovako počastvovani, ulaze i zatiču gospodina Smolvida kako drži noge u fioci svoje fotelje kao da ih kupa u papirima, a gospođu Smolvid skrivenu jastukom poput ptice kojoj je zabranjeno da peva.

„Prijatelju dragi“, kaže deda Smolvid i s toplinom pruža mršave ruke. „Kako ste? Kako ste? A ko je ovaj vaš prijatelj, dragi moj prijatelju?“

„Ovo je Metju Bagnet“, odgovara Džordž, koji u početku ne ume da bude sasvim pomirljiv. „On mi je žirant u ovoj vašoj stvari, znate.“

„Oh! Gospodin Bagnet! Pa naravno!“ Starac ga gleda štiteći oči dlanom. „Nadam se da ste dobro, gospodine Bagnete? Sjajan je to čovek, gospodine Džordže! Pravi vojnik, da!“

Kako ih niko ne nudi da sednu, gospodin Džordž donosi jednu stolicu Bagnetu i jednu sebi. Sedaju, a gospodin Bagnet kao da ne može u tu svrhu da savije noge nigde osim u kukovima.

„Džudi“, kaže gospodin Smolvid, „donesi lulu.“

„Znate“, ubacuje se gospodin Džordž, „mislim da gospođica ne treba da se muči pošto, iskreno rečeno, danas nisam raspoložen za lulu.“

„Niste?“, odvrća starac. „Džudi, donesi lulu.“

„Istini za volju, gospodine Smolvide“, nastavlja Džordž, „poprilično sam uznemiren. Čini mi se da vaš prijatelj iz grada izvodi neke smicalice.“

„O, ne, nikako!“, kaže deda Smolvid. „On to nikad ne radi!“

„Zaista? Pa, drago mi je što to čujem jer sam mislio da je ovo njegovo delo. O ovome govorim, naime. O ovom pismu.“

Deda Smolvid gleda pismo i osmehuje se vrlo ružno.

„Šta ovo znači?“, pita gospodin Džordž.

„Džudi“, kaže starac, „jesi li donela lulu? Daj mi je. Jeste li pitali šta ovo znači, dragi moj prijatelju?“

„Aha! Hajde, gospodine Smolvide, dajte, molim vas“, podstiče ga vojnik trudeći se svojski da govori blago i poverljivo; drži otvoreno pismo u jednoj ruci, a krupnim zglavcima druge oslanja se na butinu. „Dosta novca prešlo je iz mojih ruku u vaše, sada se gledamo oči u oči i obojica smo svesni prećutnog sporazuma koji postoji od početka. Spreman sam da nastavim ono što sam redovno radio. Nikad do sada nisam od vas dobio ovakvo pismo i to me je jutros malo uznemirilo zbog ovog mog prijatelja Metjua Bagneta, koji, znate, nema novca...“

„Ja to *ne* znam, znate“, kaže starac tiho.

„Pa, dođavola, mislim, upravo sam vam rekao, zar ne?“

„O, da, kazali ste mi“, odvrća deda Smolvid, „ali ja to ne znam.“

„Pa“, kaže vojnik gutajući gnev, „*ja* znam!“

Gospodin Smolvid odvrća veoma uzdržano: „Ah! To je onda nešto sasvim drugo!“ I dodaje: „Ali nije ni važno. Gospodin Bagnet je u položaju u kakvom se našao, bez obzira na sve.“

Ojađeni Džordž trudi se iz petnih žila da zaključi razgovor na obostrano zadovoljstvo i da umilostivi gospodina Smolvida pozivajući se na pređašnje uslove.

„Upravo to i govorim. Kao što ste rekli, gospodine Smolvide, Metju Bagnet je u nevolji bez obzira na sve. Zbog toga je, vidite, njegova gospođa vrlo uzrujana, a i ja sam, jer, dok sam ja neodgovorna propalica koja dobija više udaraca nego novčića, on je pouzdan porodični čovek, razumete? Dakle, gospodine Smolvide“, nastavlja vojnik sa sve većim samopouzdanjem da obavlja posao na svoj vojnički način, „iako smo vi i ja dovoljno dobri prijatelji na izvestan način, potpuno sam svestan da ne mogu da zatražim od vas da baš sve oprostite mom prijatelju Bagnetu.“

„Oh, zaboga, suviše ste skromni, gospodine Džordže. Vi od mene možete da *zatražite* bilo šta.“ (Deda Smolvid danas je nekako ljudožderski vedar.)

„A vi možete da odbijete, zar ne? Ili ne toliko vi koliko vaš prijatelj iz grada? Ha-ha-ha.“

„Ha-ha-ha!“ , smeje se i deda Smolvid, toliko tvrdo i s tako neprijatnim sjajem zelenih očiju da je gospodin Bagnet, posmatrajući ga, još potišteniji nego inače.

„Eto!“ , kaže vedro Džordž „Drago mi je što vidim da možemo lepo da razgovaramo, jer želim da se ovo lepo okonča. Moj prijatelj Bagnet je ovde, a i ja sam ovde. Sredićemo stvar na licu mesta, kao i obično, gospodine Smolvide, ako nemate ništa protiv. Mom prijatelju Bagnetu i njegovoj porodici biće mnogo lakše ako samo spomenete kakav je naš prećutni dogovor.“

U tom trenutku neka kreštava utvara podrugljivo dovikuje: „Oh, gospode bože! Oh!“ Osim ako to nije bila vesela Džudi, koju pogledi prepadnutih posetilaca nalaze kako čuti, ali podsmešljivo i prkosno isturene brade. Potištenost gospodina Bagneta raste.

„Mislim da ste me pitali, gospodine Džordže“, kaže sada stari Smolvid, koji je sve ovo vreme držao lulu u rukama, „šta ovo pismo znači.“

„Jesam, pitao sam vas“, odvrća vojnik nehajno, „ali mi nije posebno stalo da čujem ako je sve ispravno i lepo.“

Gospodin Smolvid cilja vojniku u glavu, namerno odustaje, baca lulu na pod i razbija je u paramparčad.

„Evo šta znači, dragi moj prijatelju. Razbiću vas. Smrviću vas. Pretvoriću vas u prah. Idite dođavola!“

Dvojica prijatelja ustaju i zgleđaju se. Potištenost gospodina Bagneta dostigla je vrhunac.

„Idite dođavola!“, ponavlja starac. „Dosta mi je vašeg pučkarnja lule i razmetanja. Šta? Vi ste vojnik, samostalan? Idite mome advokatu (znate gde je, bili ste tamo i ranije) i pokažite mu svoju samostalnost! Hajde, dragi moj prijatelju, ovo vam je prilika. Otvori vrata, Džudi, i isprati ove razmetljivce! Pozovi pomoć ako neće da odu. Izbaci ih!“

Starac toliko galami da gospodin Bagnet spušta ruke na rame na svom drugu, koji se još nije pribrao od iznenađenja, i izvodi ga na ulicu, a Džudi pobeđnički zalupi vrata za njima. Potpuno preneražen, gospodin Džordž stoji tu neko vreme i gleda u zvekir. Gospodin Bagnet, u bezdanu potištenosti, korača tamo-amo pred prozorom salona kao stražar i zagleda unutra svaki put kad prođe, očigledno rešavajući nešto u glavi.

„Hajdemo, Mete“, kaže gospodin Džordž došavši k sebi, „moramo da pokušamo kod advokata. Šta kažeš na ovog razbojnika?“

Gospodin Bagnet zastaje da uputi oprostajni pogled prozoru, vrti glavom gledajući unutra i kaže: „Da je moja stara cura bila ovde, sve bih mu sasuo u lice!“ Izrazivši tako svoje misli, kreće sa svojim starim drugom u korak, rame uz rame.

Prijavljuju se u prostorijama gospodina Talkinghorna, gde im kažu da je advokat zauzet i da ne može da ih primi. On uopšte ne želi da ih primi, jer posle čitavog sata čekanja njegov pisar, kad mu je zazvonilo zvonce, koristi priliku da im to napomene i vraća se s obeshrabrujućom porukom da gospodin Talkinghorn nema šta da im kaže i da je uzaludno da čekaju. Ipak, oni čekaju, strpljivo kao u vojničkoj zasedi, i najzad zvonce ponovo zvoni i stranka izlazi iz sobe gospodina Talkinghorna.

Ta stranka, privlačna stara dama, nije niko drugi do gospođa Raunsvel, domoupraviteljka Česni Volda. Ona izlazi iz svetilišta,

starinski se klanja i tiho zatvara vrata. Očigledno je da ona ovde uživa izvestan ugled, jer pisar ustaje od stola da je isprati u spoljnu kancelariju i otvori joj vrata. Starica mu zahvaljuje na pažnji i primećuje dvojicu drugova koji čekaju.

„Izvinite, gospodine, ali rekla bih da su ova gospoda vojnici?“

Pisar ih upitno gleda, a gospodin Džordž se ne okreće, nego čita pouke na kalendaru iznad kamina. Gospodin Bagnet preuzima odgovor na sebe. „U pravu ste, gospođo. Bivši vojnici.“

„Tako sam i mislila. Bila sam potpuno sigurna. Toplo mi je oko srca, gospodo, što vas vidim. Uvek mi je drago kad vidim vojnike. Bog vas blagoslovio, gospodo! Oprostite meni staroj, ali imala sam sina vojnika. Bio je pristojan i lep mladić, i dobar na svoj smeli način, mada su neki ljudi govorili ružno o njemu njegovoj jadnoj majci. Izvinite što sam vas uznemirila. Bog vas blagoslovio, gospodo.“

„I vas, gospođo“, odvraća gospodin Bagnet od srca.

Ima nečeg veoma dirljivog u staričinoj iskrenosti i drhtaju koji joj prožima sitno telo, no gospodin Džordž je potpuno zaokupljen kalendarom nad kaminom (možda izračunava nastupajuće mesece), pa se okreće tek kad je stara dama već izašla i vrata za njom se zatvorila.

„Džordže“, šapuće gospodin Bagnet osorno kad se Džordž najzad okrenuo. „Ne budi tako turoban! Znaš kako kaže pesma? Zašto mi, vojnici, zašto da budemo setni? Razvedri se, drugar!“

Pisar ponovo ulazi kod advokata i kaže da su vojnici još tu, a oni ga čuju kako kaže, prilično ljutito: „Onda neka uđu!“ Ulaze u veliku prostoriju s oslikanom tavanicom i zatiču ga kako stoji pred ognjištem.

„Pa, ljudi, šta želite? Naredniče, kad smo se poslednji put videli, rekao sam vam da ne želim da dolazite ovamo.“

Narednik odgovara – u poslednjih nekoliko minuta povratio mu se uobičajeni način govora, pa čak i uobičajeno držanje – da je dobio ovo pismo, da je bio zbog toga kod gospodina Smolvida i da ga je ovaj uputio ovamo.

„Nemam ništa da vam kažem“, odvrća gospodin Talkinghorn. „Ako ste upali u dug, morate da ga platite ili da snosite posledice. Niste valjda došli ovamo da to saznate?“

Narednik sa žaljenjem kaže da nema novca da plati.

„Pa dobro! Onda vaš žirant – ovaj čovek, ako je to on – mora da plati za vas!“

Narednik sa žaljenjem dodaje da ni njegov žirant nema novca da plati.

„Pa dobro! Onda morate platiti zajedno ili ćete obojice biti tuženi i kažnjeni. Dobili ste novac i morate da ga vratite. Ne možete uzimati tuđe funte, šilinge i penije i pobeći slobodni kao ptica.“

Advokat seda na svoju fotelju i džara vatru. Gospodin Džordž se nada da će uvaženi gospodin biti tako ljubazan da...

„Ponavljam, naredniče, nemam šta da vam kažem. Ne dopadaju mi se takvi kao što ste vi i ne dopada mi se što ste došli. Ova stvar uopšte i ne pripada mom delokrugu rada. Gospodin Smolvid je bio ljubazan da mi poveri te poslove, ali ja se time inače ne bavim. Morate otići gospodinu Melkisedeku u Klifordsku komoru.“

„Duboko se izvinjavam, gospodine“, kaže gospodin Džordž, „što vam se namećem i posle svega što ste kazali – to mi je neprijatno gotovo koliko i vama – ali dozvolite mi da vam kažem nekoliko reči nasamo.“

Gospodin Talkinghorn ustaje s rukama u džepovima i odlazi do jedne prozorske niše. „Dakle? Nemam vremena za gubljenje.“ Tokom ove predstave potpune ravnodušnosti oštro gleda vojnika i vodi računa da stane leđima okrenut svetlu, a da Džordžovo lice bude obasjano.

„Gospodine, ovaj čovek je takođe umešan u ovu nesrećnu rabotu – imenom, samo imenom – i moj jedini cilj jeste da sprečim da on upadne u nevolje zbog mene“, kaže gospodin Džordž. „On je vrlo ugledan čovek, ima ženu i decu, bivši je pripadnik Kraljevske artiljerije...“

„Prijatelju moj, meni čitava Kraljevska artiljerija – oficiri, vojnici, kola, konji, topovi i municija – ne vrede ni pola lule duvana.“

„Siguran sam, gospodine, ali meni je silno stalo da Bagnet i njegova žena i deca ne stradaju zbog mene. Ako mogu tako da ih izvučem iz ove nevolje, nemam mi druge nego da vam bez daljeg premišljanja predam ono što ste mi tražili pre neki dan.“

„Poneli ste to sa sobom?“

„Poneo sam to sa sobom, gospodine.“

„Naredniče“, nastavlja advokat suvo i ravnodušno, što je u sklapanju poslova mnogo bolje nego ikakav izliv strasti, „donesite odluku dok budem govorio, jer ovo je konačno. Kada završim, zatvoriću tu temu i neću je ponovo otvarati. Shvatite to ozbiljno. Možete da ostavite ovdje, na nekoliko dana, ono što kažete da ste doneli, ako tako odlučite, a možete odlučiti da to odnesete. Ako odlučite da to ostavite, mogu za vas da učinim sledeće: mogu da vratim stvar na staro i pored toga da odem tako daleko da vam izdam pismenu izjavu kako ovog Bagneta niko neće uznemiravati dok se protiv vas ne iscrpu sva sredstva, da poverioci neće dirati njegovu imovinu dok god vaša nije do kraja iscrpena. To bi ga gotovo oslobodilo svake odgovornosti. Jeste li odlučili?“

Vojnik spušta ruku na grudi i odgovara s dugim uzdahom: „Moram to da uradim, gospodine.“

Gospodin Talkinghorn stavlja naočari i seda da napiše izjavu. Zatim je polako čita i objašnjava Bagnetu, koji sve to vreme zuri u tavanicu štiteći rukom ćelavo teme od ovog novog pljuska reči i čini se da mu je stara cura očajnički potrebna da bi izrazio ono što misli. Vojnik zatim vadi iz unutrašnjeg džepa presavijen papir i preko volje ga spušta advokatu na sto. „To je samo pismo s uputstvima, gospodine. Poslednje koje sam dobio od njega.“

Pogledaj mlinski točak, gospodine Džordže, i pre ćeš videti da se njemu menja izraz nego gospodinu Talkinghornu dok otvara i čita pismo! Advokat ponovo presavija pismo i polaže ga na sto, lica ravnodušnog kao lice smrti.

On više nema šta da kaže, nego samo hladno i neučtivo klima glavom i govori: „Možete ići. Ispratite ove ljude.“ Vojnici izlaze i kreću kod gospodina Bagneta na obed.

Tog dana, za razliku od pređašnje prilike, umesto barene svi-njetine i boranije gospođa Bagnet služi barenu govedinu i bo-raniju, na isti način i začinjenu istim vedrim raspoloženjem, jer pripada onoj retkoj vrsti starih cura koje prihvataju dobro ne razmišljajući o tome ima li nečeg boljeg i koje hvataju svetlost iz svake mračne tačke oko sebe. U ovom slučaju mračna tačka je namršteno čelo gospodina Džordža; on je neuobičajeno zamišljen i utučen. Gospođa Bagnet pokušava da ga razvedri združenim umiljavanjem Kvebek i Malte, ali uviđa da ovaj Grubijan nije onaj veseli Grubijan kog poznaju i vole, daje znak lakoj pešadiji da se povuče i ostavlja ga da se po volji rasporedi na otvorenom polju domaćeg ognjišta.

No on to ne čini. Ostaje u zbijenom stroju, mračan i utučen. Tokom dugotrajnog pospremanja i čišćenja gospodin Bagnet i on dobijaju lule, ali on je isti kao za trpezom. Zaboravlja da puši, zamišljeno zuri u vatru, pušta lulu da se ugasi i izaziva kod gospodina Bagneta nemir i zbuđenost pokazujući da uopšte ne uživa u duvanu.

Zbog toga, kad se gospođa Bagnet najzad pojavi, rumena od umivanja, i seda za svoj rad, gospodin Bagnet zagunđa: „Stara curo!“, i očima joj nalaže da sazna o čemu se radi.

„Veoma si neraspoložen, Džordže“, kaže gospođa Bagnet i tiho udeva konac u iglu.

„Zaista? Nisam prijatno društvo? Pa, bojim se da nisam.“

„Uopšte ne liči na Grubijana, majko!“, dovikuje mala Malta.

„Mislim da mu nije dobro, majko“, dodaje Kvebek.

„Svakako je rđav znak kad ne ličim na Grubijana!“, odvrća vojnik i ljubi devojkice. „Ipak, tačno je“, uzdiše, „bojim se da je tačno. Deca su uvek u pravu!“

„Džordže“, kaže gospođa Bagnet radeći žustro, „kad bih smatrala da si toliko ljut da misliš na nešto što je ova kreštava stara vojnička žena – koja samo što sebi nije pregrizla jezik kasnije, a i trebalo je – kazala jutros, onda ja ne znam šta sada da ti kažem.“

„Dobra moja dušo“, odvrća vojnik, „ništa ti ne zameram.“

„Zato što sam, svega mi, htela da ti kažem da ti poveravam Graba i da sam sigurna da ćeš ga bezbedno sprovesti kroz sve. I ti si ga *zaista* bezbedno sproveo, viteški!“

„Hvala, mila moja!“, kaže Džordž. „Drago mi je što tako lepo mislite o meni.“

Uzima gospođu Bagnet za ruku u kojoj ona drži ručni rad – jer, sela je uz njega – i pažnju mu privlači njeno lice. Gleda je neko vreme kako šije, a onda se okreće mladom Vuliču, koji sedi na stoličici u uglu, i poziva tog mladog frulaša k sebi.

„Vidiš, dečko moj“, kaže Džordž nežno gladeći kosu dečakove majke, „ovo je jedno dobro čelo puno ljubavi! Sija od ljubavi prema tebi, mladiću. Sunce i vetar malo su ga okrnuli dok je pratila tvog oca po svetu i starala se o tebi, ali je sveže i zdravo kao zrela jabuka na drvetu.“

Tvrdo uštavljeno lice gospodina Bagneta rasteže se koliko može u izraz odobravanja i saglašavanja.

„Jednog dana, dečače moj“, nastavlja vojnik, „ova kosa tvoje majke će osedeti, ovo čelo će ispresecati bore i ona će biti ljupka stara gospa. Trudi se, dok si mlad, da jednom možeš reći: 'Zbog mene joj ni vlas nije osedela, nisam joj urezao nijednu tužnu boru na lice!' Jer, od svega što budeš mislio kao muškarac, to će biti najvažnije, Vuliču!“

Gospodin Džordž završava, ustaje, smešta dečaka na stolicu pored majke i kaže, pomalo užurbano, da će popušiti lulu na ulici.

Poglavlje trideset peto

ESTERINA PRIČA

Bolovala sam nekoliko sedmica i uobičajeni tok moga života postao je stara uspomena, ali ne zbog protoka vremena, nego zato što su bespomoćnost i nepomičnost bolesničke sobe izazvale promene u svim mojim navikama. Sve ono pre mog dugog bolovanja kao da se povuklo u daljinu, a granice između različitih doba moga života gotovo potpuno su izbrisane. Kad sam se razbolela, kao da sam prešla preko tamnog jezera ostavivši sve svoje doživljaje pomešane na dalekoj zdravoj obali.

U početku sam silno brinula što ne obavljam svoje dužnosti domaćice, ali uskoro su postale daleke kao najstarije od svih starih dužnosti u *Zelenom listu* ili kao ona letnja popodneva kada sam se vraćala, s torbom pod miškom i svojom detinjom senkom pored sebe, kuminoj kući. Do tada nisam znala koliko je život kratak i u kako malo prostora um može da ga smesti.

Tokom ove teške bolesti silno me je uzrujavalo što se te vremenske granice mešaju. Istovremeno kao dete, devojčicu i srećnu malu staricu mučile su me ne samo brige i teškoće svakog pojedinačnog doba nego i potpuna zbrka beskrajnih pokušaja da ih međusobno pomirim. Pretpostavljam da samo oni koji su bili u takvom stanju mogu potpuno da shvate o čemu govorim i kakav je bolan nemir iz ovoga proizlazio. Gotovo strepim da nagovestim

kako sam se za vreme svoje bolesti – činilo se da je sve to bila jedna duga noć, ali verujem da je tu bilo i dana i noći – s mukom penjala uz ogromne stepenice trudeći se da stignem na vrh i kako sam se uvek okretala pred nekom preprekom, kao da sam videla glistu na baštenskoj stazi, i počinjala iznova. Povremeno sam pouzdano, a većinu vremena nejasno, bila svesna da sam u svojoj postelji; razgovarala sam s Čarli, osećala sam njen dodir i dobro sam znala ko je ona, pa ipak, žalila sam se: „Oh, te beskrajne stepenice, Čarli, sve ih je više, sežu do neba!“, i penjala se dalje.

Da li uopšte da spomenem kako je u najgorim trenucima negde u ogromnom crnom prostoru lebdela plamena ogrlica, prsten ili nekakav zvezdani kolut, a ja sam bila jedno zrno? I da sam se molila samo da se odvojim od ostalih zrna i da je bilo neizmerno bolno i mučno biti deo te strahote?

Možda ću biti manje dosadna i razgovetnija ako što manje kažem o tim grozotama. Ne prisećam ih se da bih rastužila druge ni zato što sam sama tužna kad ih se sećam, nego možda zato što ćemo takva neobična stanja lakše ublažiti ako više znamo o njima.

Predah koji je usledio, dugi blaženi san, blagosloveni odmor, vreme kada sam u svojoj nemoći bila suviše spokojna da brinem za sebe i kada sam čula (ili mi se sada tako čini) da umirem, lišena svih osećanja osim sažaljive ljubavi prema onima koje ostavljam – to stanje je možda lakše shvatiti. U tom sam stanju ustuknula od svetla kad je ponovo zatreperilo na mene i kad sam s bezgraničnim ushićenjem, za koje nema dovoljno radosnih reči, shvatila da ću ponovo progledati.

Čula sam Ejdu kako plače pred vratima, danju i noću; čula sam je kako mi dovikuje da sam svirepa i da je ne volim; čula sam je kako se moli i kako preklinje da je puste kod mene da me neguje i teši i da se nikad ne udalji od mene, ali govorila sam joj, kad sam mogla, samo: „Nikad, dušice moja, nikad!“, i neprestano sam podsećala Čarli da ne sme da pusti moju dragu dušu u sobu svejedno ozdravila ja ili umrla. Čarli je ostala verna obećanju u tim teškim danima i svojom malom rukom i ogromnim srcem držala je vrata čvrsto zatvorena.

Kada mi je vid ojačao i kad je prelepa svetlost sijala svakog dana sve jače i sjajnije, mogla sam da čitam pisma koja mi je moja dušica pisala svakog jutra i večeri, mogla sam da ih prinosisim usnama i da ih privijam uz obraz ne strahujući da ću joj nauditi. Videla sam svoju malu služavku, nežnu i obzirnu, kako ide po mojim dvema sobama, sve stavlja na mesto i ponovo veselo razgovara s Ejdom kroz otvoren prozor. Mogla sam da razumem tišinu u kući i time izraženu pažnju onih koji su uvek bili tako dobri prema meni. Mogla sam da plačem od sreće i da se radujem u nemoći koliko sam se ikada radovala u zdravlju.

Snaga mi se polako vraćala. Umesto da ležim u tom neobičnom spokoju i posmatram šta se sve čini za mene kao da je za nekoga drugoga koga nemo sažaljevam, pomagala sam malo, pa malo više, pa mnogo više, sve dok nisam postala korisna samoj sebi, zainteresovana i privržena životu.

Kako dobro pamtim ono prijatno popodne kada su me prvi put izdigli u postelji na jastucima da uživam u izvrsnom čaju sa Čarli! To stvorenjce, poslano bez sumnje na ovaj svet da se stara o bolesnima i nemoćnima, bilo je toliko veselo i toliko vredno, i toliko često je zastajalo u poslu da mi položi glavu na grudi, da me miluje i plače od sreće, od tolike sreće da sam morala da kažem: „Čarli, ako ovako nastaviš, moraću ponovo da legnem, jer sam slabija nego što sam mislila!“ Čarli se na to umirila kao miš i vedrog lica je trčkarala po dvema sobama, čas iz senke na božansko sunce, čas sa sunca u senku, a ja sam je spokojno posmatrala. Kad je završila obimne pripreme i kada je ljupki stočić pun primamljivih poslastica, koji je Ejda divno i s ljubavlju zastrla u prizemlju belim stolnjakom i ukrasila cvećem, namešten pored kreveta, bila sam uverena da sam dovoljno snažna da kažem Čarli nešto što mi se već neko vreme motalo po glavi.

Najpre sam pohvalila sobu; bila je tako sveža i provetrena, tako čista i uredna da sam jedva poverovala da sam u njoj ležala tako dugo. Ovo je obradovalo Čarli i lice joj je sinulo još jače.

„Ipak, Čarli“, nastavila sam gledajući oko sebe, „uverena sam da mi nešto nedostaje, nešto na šta sam navikla.“

Sirota Čarli takođe je pogledala naokolo i naglašeno je zavrтела glavom kao da ne nedostaje ništa.

„Jesu li sve slike tamo gde su bile?“, upitala sam je.

„Sve do jedne, gospođice“, odgovorila je.

„I sav nameštaj, Čarli?“

„Sav osim onoga što smo pomerili da načinimo više mesta, gospođice.“

„Pa ipak“, rekla sam, „nedostaje mi jedan dobro poznat predmet. Ah, znam šta je to, Čarli! Ogledalo!“

Čarli je ustala od stola praveći se da je nešto zaboravila; otišla je u drugu sobu i čula sam je kako jeca.

Često sam razmišljala o tome. Sada sam bila sigurna. Bila sam zahvalna Bogu što to više nije bio udarac. Pozvala sam Čarli nazad, a kad je došla – u prvi mah pretvarajući se da se smeši, ali kad mi je prišla videla sam da je ojađena – uzela sam je u naručje i rekla: „Nije važno, Čarli. Nadam se da ću se dobro snaći i bez mog nekadašnjeg lica.“

Uskoro sam se toliko oporavila da sam mogla da sedim u fo-telji, pa čak i da nesigurno odem u drugu sobu oslanjajući se na Čarli. Ogledalo je sklonjeno s uobičajenog mesta i u toj sobi, ali moje breme zbog toga nije bilo ništa teže.

Moj staratelj je jedva čekao da me poseti i više nije bilo dobrog razloga da uskratim sebi to zadovoljstvo. Došao je jednog jutra, a kad je ušao, samo me je čvrsto zagrlio i rekao: „Moja draga, draga devojk!“ Odavno sam znala – ko bi to mogao znati bolje od mene? – da je njegovo srce duboki izvor ljubavi i dobrote; zar nisu moje nevažne patnje i promene bile vredne mesta u tom srcu? „Oh, da!“, pomislila sam. „Video me je i voli me više nego pre; video me je i draža sam mu nego ranije. Šta onda imam da oplakujem?“

Seo je pored mene na kauč pridržavajući me mišicom. Neko vreme sedeo je s rukom na licu, ali kad ju je sklonio, ponašao se kao i obično. Nikada nije bilo i nikada neće biti prijatnijeg čoveka.

„Mala starice“, rekao je, „ovo su bili tužni dani. A ti si sve vreme bila čvrsta i nesavitljiva!“

„I sve se dobro završilo“, rekla sam ja.

„Dobro?“ ponovio je nežno. „Naravno, dobro se završilo. Ali Ejda i ja bili smo neutešni i ojađeni; tvoja prijateljica Kadi dolazila je ujutru i uveče; svi u kući su tugovali i brinuli; čak i jadni Rik je pisao – *meni* je pisao – zabrinut za tebe!“

U Ejdinim pismima čitala sam o Kadi, ali ne i o Riku, pa sam mu to i kazala.

„Nisi, mila moja“, odgovorio je. „Mislio sam da je bolje da joj to ne spominjem.“

„Kažete da je pisao *vama*“, rekla sam naglasivši to kao i on, „kao da to nije potpuno prirodno, staratelju, kao da na svetu ima boljeg prijatelja od vas.“

„On misli da ima, draga moja“, odvratio je moj staratelj, „i to mnoge. Pisao mi je preko volje, pošto nije mogao da piše tebi s nadom da ćeš mu odgovoriti – pisao je hladno, nadmeno, odsutno i ljutito. Pa, ženice draga, moramo to da posmatramo uzdržano. Nije on kriv. Parnica ga je izvitoperila, a mene je izopačila u njegovim očima. Znao sam da je ta parnica izazvala mnoga zla, i gora od ovoga. Kad bi dva anđela učestvovala u njoj, siguran sam da bi promenila i njihovu prirodu.“

„Nije promenila vašu prirodu, staratelju.“

„Oh, jeste, mila moja, jeste“, rekao je kroz smeh. „Pretvorila je južni vetar u istočni ne znam ni sam koliko puta. Rik mi ne veruje i sumnja u mene – ide kod advokata i uči se sumnji i nepoverenju u mene. Čuje da imam sukobljene interese, tvrdi da se moji interesi kose s njegovima i šta ja znam šta još. A opet, sam bog zna, kad bih mogao, ovog časa bih se s radošću izvukao ispod te planine perikomplikacija s kojom je moje nesrećno ime tako dugo povezano (a ne mogu) ili bih tu planinu savnio sa zemljom odričući se svog prvobitnog prava (što takođe ne mogu, niti ima ljudske sile koja to može, u takvom stanju smo se našli). Radije bih sirotom Riku povratio njegovu pravu prirodu nego što bih prihvatio sav novac koji su parničari, mrtvi, slomljeni, zgaženog srca i duše pod točkovima suda, ostavili bez naslednika državnoj riznici – a to bi bilo, draga moja, dovoljno novca da se podigne piramida u spomen sveobuhvatnog zla Suda lorda kancelara.“

„Je li moguće, staratelju“, upitala sam preneraženo, „da Ričard može da posumnja u vas?“

„Ah, mila moja, mila moja“, rekao je on, „nevidljivi otrov tih zloupotreba izaziva takve bolesti. Njegova krv je zagađena i sve gubi prirodne osobine u njegovim očima. Nije on kriv.“

„Ali to je strašna nesreća, staratelju.“

„Strašna je nesreća, ženice, uopšte potpasti pod uticaj parnice Džarndajs protiv Džarndajsa. Ja ne znam za veću nesreću. Malo-pomalo Rik je zašao u tu gnusnu močvaru i ona luči trulež u sve oko njega. No ja ponavljam iz dubine duše: moramo biti strpljivi s Rikom i ne smemo ga kriviti. Koliko sam samo puta video da se dobra mlada srca kvare na isti način!“

Morala sam da izrazim svoje čuđenje i tugu što njegove dobrušne nesebične namere tako slabo napreduju.

„Ne smemo tako da mislimo, Ledi Derden“, odvratio je veselo. „Ejda je srećnija, rekao bih, a to nije malo. Mislio sam da ćemo ta dva mlada stvorenja i ja biti prijatelji, a ne nepoverljivi protivnici, i da ćemo uspjeti da se odupremo parnici i pokažemo da smo jači od nje. Očekivao sam previše. Parnica je pomutila Riku um.“

„Zar se ne možemo nadati, staratelju, da će iz to malo iskustva naučiti da je ta parnica laž i zlo?“

„Nadaćemo se tome, draga moja Ester“, rekao je gospodin Džarndajs, „kao i da pouka neće stići prekasno. U svakom slučaju, ne smemo biti prestrogi prema njemu. U ovom trenutku nema na svetu mnogo zrelih ljudi, dobrih ljudi koji se, kad bi bili bačeni u taj sud kao parničari, ne bi iz temelja promenili i propali za tri godine, za dve godine, za godinu. Zašto bismo se onda čudili jadnom Riku? Mladić tako zle sreće“, nastavio je tiše kao da razmišlja naglas, „u prvi mah ne može da poveruje – a ko bi i mogao? – da je Sud lorda kancelara to što jeste. On se trudi, užurbano i nepostojano, da ostvari svoje interese i nekakav sporazum. Sud odugovlači, razočarava ga, iskušava i muči, iscrpljuje njegove strastvene nade i strpljenje nit po nit, a on čezne za rešenjem i shvata da je čitav njegov svet podmukao i šupalj. No dosta o tome, mila moja!“

Od samog početka me je pridržavao, a njegova nežnost toliko mi je značila da sam naslonila glavu na njegovo rame i volela ga kao oca. Za vreme ovog kratkog predaha rešila sam u sebi da nekako uspem da vidim Ričarda kad još ojačam i da pokušam da ga vratim na pravi put.

„Ima lepših tema od ove“, rekao je moj staratelj, „za radosnu priliku ozdravljenja naše drage devojke, a ja sam dobio zadatak da otvorim jednu na samom početku našeg razgovora. Kad Ejda može da dođe kod tebe, mila moja?“

I ja sam razmišljala o tome, donekle u vezi sa sklonjenim ogleđalima, ali u maloj meri jer sam znala da moju dušicu neće promeniti nikakva promena mog izgleda.

„Mili moj staratelju“, rekla sam, „kad sam je već ovako dugo držala podalje od sebe – mada je ona zaista za mene kao sama svetlost...“

„Znam ja to, Ledi Derden, znam vrlo dobro.“

Bio je tako dobar, njegov dodir govorio je o toplom saosećanju i ljubavi, a ton njegovog glasa ulivao mi je toliko utehe da sam na trenutak zastala, nesposobna da nastavim. „Da, da, umorna si“, rekao je. „Odmori se malo.“

„Pošto sam toliko dugo držala Ejdu dalje od sebe“, počela sam iznova, „mislim da bih želela da tako ostane još malo, staratelju. Sigurna sam da bi bilo bolje da nakratko odem odavde pre nego što je vidim. Kad bismo Čarli i ja mogle da odemo u neku seosku kuću čim budem mogla da se krećem i kad bih tamo provela sedmicu da ojačam, da se osvežim slatkim vazduhom i da se radujem što ću ponovo biti s Ejdom, mislim da bi to bilo najbolje za sve.“

Nadala sam se samo da nisam zbog sopstvene slabosti želela da se priviknem na sebe izmenjenu pre nego što me vidi moja mila duša za kojom sam toliko čeznula, ali istina, želela sam. On me je shvatio, ubeđena sam, ali nisam zbog toga strepela. Ako sam i bila slaba, znala sam da će ta slabost proći.

„Našoj razmaženoj starici“, rekao je moj staratelj, „biće po volji, čak i u ovoj njenoj nepopustljivosti, mada po cenu gorkih suza u prizemlju, uveren sam. Poslušaj sad ovo! Bojtorn, samo

srce viteštva, zaklinje se u pismima vatrenije nego ikada da će, ako ne odeš kod njega i ne zauzmeš čitavu njegovu kuću, koju je već pripremio u tu svrhu, tako mu svega, srušiti tu kuću tako da od nje ne ostane kamen na kamenu!“

Moj staratelj stavio mi je u ruku pismo, koje nije imalo uobičajeni početak, na primer: „Dragi Džarndajse“, nego je odmah prelazilo na stvar: „Kunem se, ako gospođica Samerson ne dođe ovamo i ne zauzme moju kuću, koju joj stavljam na raspolaganje danas u jedan po podne“, a zatim se nastavljalo, krajnje ozbiljno i vrlo snažnim izrazima, tvrdnjom koju mi je moj staratelj naveo. Iako smo se od srca smejali, to ne znači da smo išta manje poštovali gospodina Bojtorna, i dogovorili smo se da mu sutra zahvalim pismom i prihvatim njegovu ponudu. Bila sam veoma zadovoljna, jer nikuda na svetu ne bih više volela da odem nego u Česni Vold.

„Čuj, mala domaćice“, rekao je moj staratelj i pogledao na sat, „pre nego što sam pošao na sprat, nametnuto mi je strogo vremensko ograničenje da se ti ne bi premorila, i moje vreme je isteklo do poslednjeg minuta. Imam još jednu molbu. Mala gospođica Flajt čula je govorkanja da si bolesna i nije joj bilo teško da dopešači trideset kilometara dovd – i to u plesnim cipelama, sirotica – da se raspita za tebe. Prava je sreća što smo bili kod kuće, inače bi morala da otpešači nazad kući.“

Opet su se zaverili da me usreće! Svi do jednoga!

„Dušo moja“, kazao je moj staratelj, „ako ti ne bi bilo suviše naporno da primiš to bezazleno stvorenjce jednog popodneva pre nego što pođeš da spaseš Bojtornovu inače odanu kuću od rušenja, verujem da bi je obradovala i ulila joj ponosa više nego što bih ja – iako nosim istaknuto prezime Džarndajs – mogao da učinim za života.“

Znao je, bila sam uverena kao da mi je to otvoreno rekao, da će u jednostavnoj pojavi tog sirotog izmučenog stvorenja biti nečega što će mi u tom trenutku poslužiti kao blaga pouka. Od sveg srca sam mu kazala da sam potpuno spremna da je primim. Oduvek sam je sažaljevala, a nikad više nego tada. Uvek mi je bilo drago

što sam u stanju makar donekle da je umirim u njenoj nesreći, ali nikada ni blizu koliko tada.

Dogovorili smo se da gospođica Flajt dođe kolima i ostane sa mnom na ranoj večeri. Kad je moj staratelj otišao, okrenula sam se na kauču i pomolila se da mi bude oprošteno ako sam, okružena ovakvim blagoslovima, preuveličavala sitne patnje koje sam morala da pretrpim. Ona stara detinjasta rođendanska molitva u kojoj sam poželela da budem vredna, skromna i dobroćudna, da činim dobro i zaslužim nečiju ljubav, vratila mi se u sećanje možda praćena prekorom zbog sve sreće koju sam doživela i svih srca punih ljubavi prema meni. Ako sam sada slaba, šta su mi sve donele te milosti? Ponovila sam staru detinju molitvu istim starim detinjim rečima i utvrdila da stari spokoj nije iščeznuo iz nje.

Moj staratelj dolazio mi je svakodnevno. Sledeće sedmice već sam mogla da hodam po našim sobama i da kroz prozor vodim duge razgovore s Ejdom, no nisam je videla, nisam još imala hrabrosti da pogledam njeno milo lice, iako sam to mogla lako da izvedem a da ona ne vidi mene.

Urečenog dana došla je gospođica Flajt. Sirota staričica uletela je u moju sobu zaboravivši na svoje uobičajeno dostojanstvo, povikala iz dubine srca: „Moja draga, draga Fic-Džarndajsova!“, bacila mi se oko vrata i poljubila me dvadesetak puta.

„O, teško meni!“, rekla je gurajući ruku u torbu. „Nemam ovde ništa osim dokumenata, draga moja Fic-Džarndajsova; moram da pozajmim maramicu.“

Čarli joj je dala maramicu i dobra starica i te kako ju je upotreabila; prinela ju je očima i prolivala suze sledećih deset minuta.

„Plačem od sreće, draga moja Fic-Džarndajsova“, postarala se da objasni, „nikako od tuge. Od radosti što vas ponovo vidim. Od sreće što imam čast da me primite. Vas volim daleko više od lorda kancelara, mada *redovno* odlazim u sud. Inače, draga moja, kad smo već kod maramica...“

Gospođica Flajt pogledala je Čarli, koja ju je dočekala na stajalištu kola. Čarli je pogledala mene, ne želeći da sledi nagoveštaj.